

Yazar: Mehmet MAÇ

Yeminli Mali Müşavir

Tarık JAMALİ

Serbest Muhasebeci Mali Müşavir

FINANSMANGİDERİ KISITLAMASINDA KREDİ KARTI KOMİSYONLARININDURUMU

I-GİRİŞ:

Bilindiği gibi 4008 Sayılı Kanun’la Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 14. maddesine eklenen 13. bent ve Gelir Vergisi Kanunu’nun 41. maddesine eklenen 8 numaralı bent ile, dönem sonu stoklarını son giren ilk çıkar (LIFO) yöntemine göre değerleyen veya amortismanına tabi iktisadi kıymetlerini yeniden değerlemeye tabi tutanların, işletmede kullandıkları yabancı kaynaklara ilişkin faiz, komisyon, vade farkı, kar payı, kur farkı ve benzeri adlar altında yaptıkları giderler ve maliyet unsurlarının bahsi geçen maddedeki esaslara göre hesaplanan belirli bir kısmı, kanunen kabul edilmeyen gider sayılmaktadır.

Finansman gideri kısıtlaması olarak anılan bu uygulama 01.01.1996 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş olmakla birlikte kısıtlama kapsamında olan **“komisyon”**ların ne olduğu ve hangi şartlar altında kısıtlamaya tabi olduğu yapılan düzenlemelerde net olarak ele alınmamıştır. Kredi kartlarının kullanımına bağlı olarak, firmalarca bankalara ödenen komisyon bedellerin finansman gideri kısıtlaması karşısındaki durumu yazımızın konusunu oluşturmaktadır.

II-KREDİ KARTI İLİŞKİSİ VE BUNA BAĞLI KOMİSYONLARIN MAHİYETİ:

Üye işyeri (satıcı firma) ile banka arasında yapılan anlaşmaya göre, kredi kartı makineleri (imprinter cihazı veya POS terminali) kullanılarak yapılan alışverişlerde banka, satıcı firmanın ibraz etmiş olduğu kredi kartı sliplerini öderken belirli oranlarda komisyon almaktadır. Bu komisyon alışverişe ödemeye aracılık etmiş olmanın, satıcıya mal bedelini ödeme garantisi sağlamanın, ve mal satışının nakit olmaksızın da yapılabilmesini ve bu suretle satış kaybını önlemenin karşılığı olarak alınmaktadır. Satıcı ile banka arasında yapılan sözleşmeye göre bu komisyonların oranı genellikle %0 ile %7 arasında değişebilmektedir.

Banka ile satıcı arasında yapılan sözleşmelerde konumuz açısından önem arz eden özellik, bankanın ödeme süresine bağlı olarak bu komisyon oranlarını düşürmesi, hatta satıcıya belirli bir süreden sonra yaptığı ödemelerde hiç komisyon almamasıdır. Örneğin satıcı kredi kartı ödeme belgelerini bankaya ibraz ettikten 45 gün sonra belge bedellerinin kendisine ödenmesine (hesabına geçmesine) razı olduğu durumda bankaca komisyon alınmamaktadır.

Bu sürenin kısaldığı hallerde komisyon oranı süreye bağlı olarak azalmaktadır.

Konuya finansman gideri kısıtlaması açısından baktığımızda Maliye Bakanlığınca yapılan düzenlemelerin 54 ve 55 No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği’nde yer aldığını görüyoruz. Finansman gideri kısıtlamasında, yabancı kaynağın kullanım süresine bağlı olarak doğan finansman giderlerinin kapsam içinde olduğunu ifade eden cümleler 54 No.lu KVK Genel Tebliği’nde şu şekilde yer almaktadır:

“... yabancı kaynağın kullanım süresine bağlı olarak doğan her türlü faiz, komisyon, vade farkı, kar payı, kur farkı, faktöring kuruluşlarına verilen iskonto bedelleri ve benzeri adlar

altında yapılmış bulunan giderler ve maliyet unsurları gider kısıtlaması uygulamasına konu olacaktır.”

55 No.lu KVK Genel Tebliği’nde ise, birgider veya maliyet unsurunun gider kısıtlamasına konu edilmesi için bunların yabancı kaynak kullanımına ve bu kaynağın kullanım süresine bağlı olarak doğmuş olması gerektiği belirtilmiştir. Bu durumda komisyonların niteliğinin ne olduğu, bu işlemin hangi amaçla yapıldığı ve Kanun ve Tebliğ ifadeleri doğrultusunda bu komisyonların yabancı kaynak kullanımına bağlı olup olmadığının ortaya konulması gerekmektedir.

Satıcı firma ile banka arasında düzenlenen sözleşmenin hukuki niteliği, literatürde karz akdine yakın görülmekte ise de çok açık olarak ifade edilememektedir. Hatta bu türden sözleşmelerin kendine özgü bir sözleşme olarak (1) nitelendirildiği de görülmektedir. Satıcı firma kredi kartı ile ödeme yapmak isteyen müşterilerine kredi kartını ödeme aracı olarak kabul etmeyi taahhüt etmekte, bankadan kart alan kişiler nakit ödemeksizin alışveriş talep hakkını satıcı firmaya karşı ileri sürebilmektedirler. Sonuç olarak banka ile satıcı arasında imzalanan üye işyeri sözleşmesi, kart hamili lehine düzenlenmiş üçüncü şahıs yararına bir sözleşme olarak tanımlanmaktadır (2).

Kredi kartı kullanımında, üye işyeri ve kredi kartı hamili olmak üzere banka açısından iki muhatap vardır. Kredi kartı sahibi de banka için potansiyel kredi müşterisidir. Çünkü; kart sahibi ay içinde yapmış olduğu harcamaları bankanın belirlemiş olduğu tarihte ödemediği veya kısmi ödeme yaparak borcunu taksitlendirdiğinde, ödenmeyen kısma faiz işlemektedir. Bu anlamda bankanın kart kullanımına bağlı olarak vermiş olduğu hizmet tek taraflı ve sadece komisyon amaçlı olmadığı düşünülebilir.

Ancak esas amaç kredi kartı sahibine kredi kullandırmak değil, sistem sayesinde komisyon elde etmek yani üye işyerine sağladığı hizmet karşılığında harcama tutarının belirli bir payını almaktır (3).

Satıcı firmanın bankaya ödeyeceği komisyon, kart hamilinin yapacağı ödemeyle değil, alışverişle ilgilidir. Bununla birlikte, kart hamilinin belirli bir vadede faizsiz ödeme yapabilmesine karşılık banka, satıcı firmaya, bu vadeyi beklemeksizin slip bedellerini ödemektedir. Bu durumda komisyon, belirli bir vadede yapılan satışın bedelinin erken tahsil edilmesinin karşılığı olarak yorumlanabilir.

Satıcı, çoğu zaman nakit olarak ödemelerde belirli bir iskonto yaptığı halde kredi kartı ile yapılan ödemelerde bu iskontoyu yapmamaktadır. Böylelikle bankanın alacağı komisyon tutarı fiyatların içinde kalmakta ve satıcı bu komisyonu müşteriden tahsil etmektedir.

Dolayısıyla mal fiyatı esas itibarıyla nakit yapılan ödemelerdeki fiyattır. Kredi kartı ile yapılan alışverişlerde mal, fiyatının üzerinde satıldığından bankaca alınan komisyon satıcı tarafından razı olunan iskonto bedelinin kendisidir. Bu anlamda finansman gideri kapsamı dışında tutulan erken ödeme iskontosu olarak da düşünülebilir. 55 No.lu Genel Tebliğin 5 No.lu bölümünde vadeli mal satışlarında erken ödemede bulunan alıcıya sağlanan erken ödeme iskontolarının kapsam dışında kaldığı belirtilmiştir. Ancak burada satıcı, iskontoyu müşteriye doğrudan değil banka aracılığıyla dolaylı olarak yapmakta ve herhangi bir belge(bankanın verdiği komisyon dekontu haricinde) söz konusu olmamaktadır.

Ayrıca bir iskontodan söz edilmesi için bunun alıcıya sağlanmış olması gerekir. Dikkat edilirse burada alıcı fatura bedelini bankaya **tam olarak** ödemektedir. Ancak kredi kartı ile yaptığı alışveriş kart hamiline nakit ödeme iskontosu yerine belirli bir vadede ödeme imkanı sağlamaktadır. Bunun da kart hamili açısından bir iskonto değil vadeli mal alımı şeklinde yorumlanması daha doğrudur.

Kredi kartı kullanımındaki esas unsurun, alışverişe aracılık etmiş ve güvenli tahsil imkanı sağlamış olmak şeklindeki hizmet olduğu da düşünülmektedir. Aslında kredi kartı kullanımının yukarıda izah ettiğimiz gibi satıcı firma açısından bir çok işlevi söz konusudur.

Bu anlamda alınan komisyonun hangi işleve karşılık alındığının kesin olarak söylenememesi bu komisyonların finansman gideri kısıtlaması karşısında nasıl bir işleme tabi olacağını da net bir

şekilde ortaya konulmasını engellemektedir. Bir an için bankanın, komisyon oranını hiçbir şekilde düşürmediğini varsayalım. Bu halde satıcı firmanın ödemiş olduğu bedel tam anlamıyla bir komisyon, yani banka tarafından verilen hizmetin bedeli olmaktadır. Ancak iş vade karıştığında komisyonun mahiyeti tereddütlü bir hal almaktadır. Bankanın satıcı firmaya belirli bir vade içinde yaptığı ödemelerden (ki bu süre bazı bankalarda 25 gün bazı bankalarda 45 güne kadar değişebilmektedir) komisyon almaması, satıcı firma açısından, kaynağın erken kullanımına bağlı olarak katlanılan bedel olarak yorumlanabilir. Banka ile yapılan sözleşmede bankanın esas itibarıyla satıcının ibraz ettiği belge bedellerini belirli bir vadede ödeyeceğini, şayet satıcının parayı bir iş günü içinde hesabına geçirilmesini istediği takdirde sözleşmede öngörülen komisyon oranının alınacağı kararlaştırılmış ise, bunun anlamı, satıcının bankadan alacağı parasını daha önceden belirli bir vadeyle almayı kabul etmiş olmasıdır. Diğer bir ifadeyle satıcı parasına hemen sahip olamayacağını sözleşme ile kabul etmiş yani vadeli mal satmıştır. Şayet satıcı parasını erken almak isterse bankanın alacağı komisyona razı olmak durumundadır.

Burada üzerinde durulması gereken husus satıcı firmanın bankadan tahsil ettiği bedelin kendisi açısından ne derece yabancı kaynak olduğuna ilişkindir. Satıcının bankaya ibraz ettiği kredi kartı ödeme belgeleri karşılığı kendisine yapılan ödeme yabancı bir kaynak değildir.

Bizzatihi yaptığı hizmetin veya sattığı malın bedelidir. Banka ile satıcı arasındaki sözleşmede ödemenin ne zaman yapılacağı kararlaştırılmadığı hallerde harcama belgesi tutarlarının derhal ödenmesi gerekir (BK Md.73). Hatta bankanın harcama belgesinin ödenmesindeki gecikmeler sebebiyle satıcı firmaya karşı sorumluluğu bile söz konusudur (4). Bu anlamda satıcının kendi parasını tahsil etmesi yabancı kaynak kullandığı anlamına gelmez.

Bu şekliyle bakıldığında da işlemin yabancı kaynak üzerinden ödenen finansman gideri niteliğinde olmadığı görülür. Bize göre banka ile satıcı arasında baştan sözleşme ile belirlenmiş komisyon, peşin satış amacıyla olan satıcı açısından finansman gideri niteliğinde değildir.

III-SONUÇ:

Yukarıdaki izahatımızdan anlaşılacağı üzere kredi kartı ile satış yapanların ilgili bankaya ödedikleri komisyon yabancı kaynak kullanımına ve bu kaynağın kullanım süresine göre hesaplanmış bir finansman gideri olmadığından finansman gideri kısıtlamasına tabi değildir.

Kredi kartı ile satış yapan firma kısa süre içinde (banka kart hamilinden bu satışa ait bedeli tahsil etmeden önce) satış bedelini bankadan tahsil ettiğinde, bu işlem için ödediği komisyonun bir kısmının, bankaca satıcıya sağlanmış olan ve bankanın kredi kartı kullanıcısından yapacağı tahsilata kadar sürecek olan kredilendirmenin faizini içerebileceği olgusunu yaratmaktadır. Ancak söz konusu komisyonun ne kadarının bu kredilendirmeden doğduğu bilinemeyeceğinden finansman gideri kısıtlamasının da uygulanması mümkün değildir. Nitekim 54 No.lu KV Genel Tebliği'nin vadeli mal alışında mal bedeli içinde gizli finansman giderinin ayrıştırılarak kısıtlamaya konu edilmesine ilişkin bölümü Danıştay'ca iptal edilmiştir. (Ayrıca aynı Tebliğ'de bir aya kadar olan vadeli mal alışlarındaki finansman gideri Maliyece de göz ardı edilmekte idi). Bankalara ödenen kredi kartı komisyonların şu kadarının kredilendirme işlemine, bu kadarının banka tarafından verilen hizmete aittir şeklinde ayrıştırılması mümkün değildir. Dolayısıyla kredi kartı işlemleri için ödenen komisyonların finansman gideri kısıtlamasına tabi tutulamaz.

* Yeminli Mali Müşavir (DENET YMM A.Ş.)

** Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (DENET YMMA.Ş.)

(1) Kenan TUNÇOMAĞ, **Türk Borçlar Hukuku**, Cilt: II, İstanbul 1977, s. 785

(2) Mustafa ÇEKER, **Kredi Kartı Uygulaması ve Özel Hukuk Açısından Kredi Kartının Hukuka Aykırı Kullanımı**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını Ankara 1997, s. 53

(3) Ömer TEOMAN, **Yaşayan Ticaret Hukuku**, Cilt 1, Kitap 7, Beta Yayınları, İstanbul 1997,

s. 235

(4) ÇEKER, a.g.e.,s. 26